

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE” - DAGELIJKS GELEGENHEID TOT INBRENG VAN GOEDEREN TER
SCHEVENINGSCH VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG - publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst
der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

INHOUD: Prijsvraag. — Gedachten over het „Liefriick-Rapport”. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Voor Verlofgangers. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

PRIJSVRAAG

voor een Tooneelstuk, uitgeschreven door de Vereeniging „Oost en West”.

Op de door de Vereeniging „Oost en West” in November 1916 uitgeschreven Prijsvraag voor een Tooneelstuk, waarvoor bijdragen konden worden ingezonden tot ultimo Juni 1918, zijn, onder de navolgende kenspreuken, drie bijdragen ontvangen:

- I. „De Associatie”.
- II. „Volhardt en werkt”.
- III. „Wel 't land daar d'overheijd 't ghemeebest bezurght” „Vondel”.

Deze bijdragen worden thans onderworpen aan het oordeel van een Jury, bestaande uit:

De leden van het Dagelijksch Bestuur der vereeniging „Oost en West” en de heeren J. P. Heyligers, A. T. A. Heyting en Dr. L. A. Rademaker, allen te 's-Gravenhage.

De uitslag van de beoordeeling zal t.z.t. in het Koloniaal Weekblad worden bekend gemaakt.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Gedachten over het „Liefriick-Rapport”.

Het „Vaderland” van 3-8 Ochtendbl. bevat zeer korte mededeelingen over dit rapport; ze zijn door hun te groote beknoptheid het zooveelste bewijs, dat het onmogelijk is, om over veelomvattende en veelbetekende aangelegenheden mededeelingen te doen laat staan een oordeel te geven, als het ware in drie woorden, in telegramstijl. Kan zulks niet met eene betrekkelijk groote uitvoerigheid gebeuren, dan

behooren dergelijke mededeelingen geheel achterwege te blijven. Het onderwerpelijke bericht bevat veel raadselachtigs en duisters, is zeer weinig bevredigend en geeft aanleiding tot het stellen van allerlei vragen. Daarin is sprake van de gewesten: Tapanoeli, Sumatra's Westkust en Djambi. Wat daar voorgevallen of als zoodanig geconstateerd is, mag ons in Nederland niet onverschillig zijn en is eene verdere openbare bespreking overwaard, dwingt die zelfs af.

Het bericht zegt: „dat in de inleiding van het thans in Indië samengestelde Koloniale Verslag over 1917 het thans gepubliceerde rapport Liefriick is opgenomen.” Waar dit, naar vernomen, een lijvig en gedocumenteerd stuk is, zou men wenschen te weten: of het in zijn vollen omvang en ongewijzigd wordt openbaar gemaakt; en ook, of die openbaarmaking, tegen den regel en het gebruik in, voor dit geval reeds bij voorbaat in Indië zal geschieden, ter voorkoming van anders minstens 8 maanden weer te moeten wachten, alvorens dit gewichtige rapport een onderwerp van openbare behandeling zal kunnen worden? Het zal op groote belangstelling kunnen rekenen, daar, voor zoover bekend, geen regeeringsrapport de openbare meening zóó heeft bezig gehouden en nog doet, vooral in de kolonie. Dit heeft te meer beteekenis, waar immers sinds kort daar te lande een steeds krachtiger wordend openbaar leven is ontstaan, hand in hand met eene steeds meer critische niet-Europeesche Pers.

In dat bericht wordt de even enorme als eigenaardige beschuldiging uitgesproken, „dat de bestuursambtenaren van die drie gewesten bij hunne daden van bestuur onoordeelkundig zouden zijn te werk gegaan. Het rapport laat aan hunne handelingen niet veel goeds.” Dat bestuursambtenaren, dragers en vertegenwoordigers van het Gezag, verrichters van overheids- en ook rechterlijke functies van drie gewesten, zoo ongunstig gekwalificeerd worden, geeft te denken!

Trof men die ambtelijke zondaren en tekortschieters in alle rangen aan, van Aspirant-Controleur tot Resident toe? en zoo ja, is dan dit wanbeleid een gevolg van zekere algemeene oorzaken of bijzondere omstandigheden aan die gewesten eigen, welke den eenen ambtenaar vóór, den andere na, op het pad van ambtelijke laakbaarheden drongen

en waaraan de beste ook geen weerstand kon bieden? In dat geval zou de blaam onverdiend zijn. Of schuilt wellicht de oorzaak elders?

Dat n.l. die oorzaken, omstandigheden, toestanden voor den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, of, al of niet met zijn medeweten, voor den vrij machtigen adviseur der Buitenbezittingen, redenen waren, om die ambtenaren bepaalde bevelen, instructies, voorschriften te geven, door welker stipte naleving zij in die gewesten onvermijdelijk klachten, beroeringen en onlusten veroorzaakten? Ook dan zou hen geen blaam mogen treffen. Maar als de zondaren niet behoorden tot de hogere ambtenaren, doch alleen tot de controleurs en aspirant-controleurs, dan blijft de ontleding van zoeven van kracht, met dit verschil, dat men heeft in plaats van de tegenstelling gewesten tegenover Batavia, die der lagere bestuursgebieden tegenover de gewesten. De blameering zou dan moeten overgaan van de centrale autoriteiten, hetzij in Batavia of zelfs in Buitenzorg, naar de gewestelijke besturen; als die althans op eigen initiatief handelden, en geen bevelen of instructies van Batavia overbrachten.

Merkwaardig kan het voorts heeten, dat zoo niet gelijktijdig, dan toch binnen zeer korten tijd in drie gewesten van hetzelfde eiland, als gevolg van een tekort aan ambtelijk beleid en onvoldoende bekwaamheid, wellicht zelfs wel van wanbeleid en onbekwaamheid, die onlusten en het verzet zijn ontstaan. Dit zou als vrij duidelijke aanwijzing kunnen gelden, dat de schuld voor een deel in Batavia schuilt.

Hoe was voorts de toestand in andere gewesten van dit eiland in de jaren '14, '15? Waarom leverden deze toen geen voedingsbodem op voor dergelijke ongelukken en zwarigheden; en waarom gebeurde dit niet eerder in de drie onderwerpelijke gewesten? Is dat ook voldoende en grondig onderzocht? Zijn wellicht de ambtenaren van die fatale jaren veel minder schuldig dan hunne collega's van drie, vier en wellicht meer jaren her, doordien onder hen het wanbeleid een min of meer krachtig begin nam en zij aldus gezaaid hebben, wat aan wrange vruchten in '14, '15 werd geoogst?

Hebben alle ambtenaren in die drie gewesten wat op hun kerfstok of maar een deel hunner en in het laatste geval, waarom werd dit dan niet scherp en

PERRY & CO.

Dekstoelen
Koffers en Tasschen
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

duidelijk in het licht gesteld? Dit had nadrukkelijk moeten worden gemeld, daar het immers een gansch anderen indruk geeft, tot andere gevolgtrekkingen leidt!

Voorts: blijkt er mogelijkheid tot redelijke verbetering en beterschap, zoo afdoend en doeltreffend mogelijk? Mocht het aantal ambtelijke zondaren groot zijn en zij tot de jongeren behooren, is dan wel ernstig nagegaan of en in hoeverre de fout schuilt in de opleiding; mindere of meerdere afwezigheid van liefde tot het beroep, gebrek aan sociaal bewustzijn, te geringe belangstelling in land en volk, en daardoor het innemen van een geheel verkeerd standpunt tegenover de „boemi poetra”, de administrabelen en justiciabelen? Was er niet te veel aanmatiging, onverschilligheid en kilheid, in plaats van hartelijkheid en eenvoud? Met welke opvattingen en bedoelingen treedt de jonge man in den Indischen bestuursdienst? Denkt hij misschien vooral aan de „nethed” en het „fatsoenlijke” van de betrekking en de mogelijkheid van bevordering tot een hoog ambt daarin? Denkt hij soms te weinig aan de, vooral op de buitenbezittingen, daaraan verbonden bezwaren, ontberingen en schaduwzijden, die alleen dragelijk zijn voor wie er doordrongen van is, dat aan die betrekking zeker karakter van een wereldlijk zendingsschap verbonden is en er een krachtig gevoel van humanisme voor vereischt wordt, dat volstrekt geene weekheid behoeft in te sluiten? Het is toch wel zeker, dat indien de bestuursambtenaren meer bezield waren door den geest van toewijding, zooals die den zendelingen in den regel eigen is, er voor zulke ongeregelheden veel minder aanleiding zou bestaan. Waarom hebben ze nooit plaats gehad in het gebied der Rijnsche zending in Tapoenoei? Die zendelingen hebben en hadden toch geene bestuurlijke en militaire machtsmiddelen aan hunne zijde, ze hebben hun autoriteit, overwicht en aanzien bij uitsluiting te danken aan het groote vertrouwen, dat hun door de bevolking sinds tientallen jaren wordt geschonken; zij zijn opgewekt, doen met blijmoedigheid en toewijding hun werk en zijn er stoffelijk veel slechter aan toe, dan de bestuursambtenaren.

Het rapport constateert, dat „het vertrouwen der bevolking in de ambtenaren zoude zijn ondergraven en verloren gegaan en dat dit moest worden teruggewonnen”. Dit is een ernstig verwijt, want dat vertrouwen is immers een van de fundamentele factoren, één der hoeksteen voor een vruchtbare en zegenrijke bestuursvoering. Meer bepaaldelijk wordt den ambtenaren verweten „de inlandsche decentralisatie niet te hebben bevorderd, onnoodig groote wegen te hebben doen aanleggen, arbeid te hebben geëischt van ouden van dagen en zieken, in het algemeen vele maatregelen te streng te hebben toegepast. Hun streven, om het gewest tot economische ontwikkeling te brengen, hield geen rekening met het geringe vermogen der bevolking, om een zoo snellen gang te volgen.”

Zoo die fouten en misslagen inderdaad zijn bedreven door de lagere ambtenaren, de ambtelijke front- of linie-officieren, dan rijst de vraag: hoe komt het, dat hun administratieve kwaad, hun bestuurlijk wanbeleid zoo lang heeft kunnen voortwoekeren, zonder dat de hooger en iets van vernamen, of zoo dezen het wel geweten hebben, zonder dat zij ingrepen?

Eene andere vraag is voorts: of de uit- en doorwerking van het onderwijs van de inlandsche pers, de geruchten of berichten omtrent de Sarikat Islam en andere bewegingen op Java, verhoogde Islamitische geloofsijver in verband daarmee of met het feit, dat Turkije aan den wereldoorlog deelnam, dat verwanten-bedevertgangsters na 1914 niet meer van Mekka konden terugkeeren; voorts de verbeterde post- en telegraafverbindingen, verbeterd vervoer van personen en goederen de groote economisch-stoffelijke omhooggang van Indië na 1900, eene andere geestesrichting, veelal kort samengevat in het „ingatan of pikiran model-baroé” bij de bevolking, al was 't zelfs maar bij een betrekkelijk klein gedeelte daarvan, heeft doen ontstaan en deze de bestuurszaak niet grootelijk heeft bemoeilijkt?

Is o.m. de toenemende afkeer van heeren- en cultuurdiensten niet voor een deel te danken aan wat men uit Java vernam omtrent de in 1914 in gang zijnde of ernstig voorbereide, algeheele afschaffing van heeren- en cultuurdiensten? Is daarmee ook wel met den noodi-

gen ernst en zakelijkheid rekening gehouden in het Rapport, dat zich „rechtstreeks en haast uitsluitend tegen de bestuursambtenaren keert” en volgens hetwelk „uit hunne strenge, de bevolking niet sparende maatregelen, alle verzet en onrust is voortgekomen? Het wordt voorts ook noodig geacht, de aandacht te vestigen op het feit, dat dergelijke oppervlakkige berichtgeving allermint bevorderlijk kan heeten aan den lust tot het kiezen van den Indischen bestuursdienst als levensberoep; op de jongelingschap of hunne verzorgers werkt dit m.i. afwerend en ontmoedigend en dat is te bedenkelijker, waar men thans aan een te kort aan ambtenaren in Indië lijdt en vooral in de Buitenbezittingen is dit tekort zoo groot, dat men in 1918 8 of 12 officieren blijvend heeft doen overgaan bij het Binnenlandsch Bestuur.

Het bovenstaande was op 5-8 geschreven en het morgenblad van het „Vaderland” van 11-8 bracht een stukje onder den titel „Lieftrinckitis”, dat eene hoogst onaangename mededeeling bevatte, n.l. niets geringer, dan dat de besprekingen en onderzoekingen van den heer Lieftrinck in de Padangsehe Bovenlanden de goede werking van redelijken bestuursinvloed op de landbouwers aldaar zou hebben verlamd, dat er in 17/18, zooveel minder en zoo slecht zou zijn geplant, dat in plaats van een exportabel surplus van rijst, er een zoodanig tekort zou blijken, dat men van hongersnood in die streek zou kunnen spreken. Er is met veel te geringen ijver en inspanning in den landbouw gewerkt en daardoor is een dubbel kwaad gedaan, tweeledig gezondigd tegen een eisch van volkswelvaartpolitiek: behalve afweer van hongersnood, of zelfs maar van voedselschaarschte, had men door de mogelijkheid van uitvoer nog tegemoet kunnen komen aan het tekort aan rijst in andere gewesten, terwijl de Padangsehe Bovenlanders voor hunnen meerderen ijver waren beloofd door velerlei contrawaarden voor het uitgevoerde.

Moge uit meer nauwkeurige latere berichten blijken, dat men in dezen niet een allerbedenkelijkste bevestiging hebbe van het: „zachte geneesheeren maken stinkende wonden”.

Mocht dit echter wel het geval zijn, dan zou Soewardi Soeryaningrat, die in eene bespreking van dit rapport in het „Volk” van 12-8 den heer Lieftrinck zoo veel lof toezwaait, te vroeg en ten onrechte gejuicht en geprezen hebben en tevens te gering besef en inzicht getoond hebben omtrent wat de gunstige beteekenis van een goed werkend inlandsch bestuur is of kan zijn.

E. S.

Den Haag, 16 Aug. '18.

Persoverzicht.

De pest op Java.

In *Het Vaderland* van 10 Aug. j.l. lezen wij hierover:

„Het korte officieele bericht over het verloop op Java van de pestplag in de maand Juni j.l. is bemoedigend doch tegelijk een waarschuwing.

We zouden willen vragen, of het nu niet hoog tijd wordt, eens in het groot preventief op te treden tegen die plag en haar verder voortschrijden in de richting van West-Java. De macht daartoe hebben we, het komt slechts op de dubbeltjes aan. Niet aanstands wenschen we in geheel het nog onbesmette deel van Java de woningverbetering en een grondige oud-Hollandsche schoonmaak, als in Solo, ter hand genomen te zien, men zou een neutrale strook kunnen scheppen voorloopig, om te trachten de pestziekte tot

J. BRAND
Tailleur pour Dames.

Fourrures - Amazones

LA HAYE,

26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17,
(achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.
Groote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Inrichting voor Physische Therapie

„Wörishofen” te Ginneken.

Hydrotherapie (Kneippkuur), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage en Bestralingstherapie (Kunstmatige hoogte zon), Behandeling van Zenuwziekten, Zwaktetoestanden, Ontvettingskuren, Chronische Rheumathiek, Maagdarmstoornissen, Ziekten van Hart en Ademhalingsorganen, Stofwisselingsziekten, als jicht, diabetes enz.

SPREKKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.
Te Rotterdam: Dinsdag van 12-2 uur, Tuindersstraat 89.
Dr. J. C. MOM, Arts.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk 5-7
Tel. H. 1600-924-925
AMSTERDAM Weteringschans 76
Tel. Z. 5167
GRONINGEN Spilaluzen 13
Tel. 2372.

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Ex. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen; zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA.

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage

INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mejjuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE,
. GRATIS VERKRIJGBAAR

UITRUSTINGEN voor INDIE.

Geheel compleet

CIVIEL EN MILITAIR

GEBR. VLES

Breestraat 177 LEIDEN.

Tel. Int. 393.

staan te brengen, gelijk bij brand de brandvrije strook vermag.

Gebleken is nu wel wat met die middelen te bereiken valt. De woningverbetering verdriift de rat-nut de nabijheid van den mensch, waardoor de infectieketen: rat-vloo-mensch verbroken wordt. De wekelijkse schoonmaak en een goede vuilafvoer zijn mede onontbeerlijk.

Lang heeft de strijd geduurd in het Malangsche, dat geheel besmet was, doch overal elders in Probolinggo en zelfs in de in vervuilde en verwaarloosde kampongs van de hoofdplaats Solo was de pest spoedig op de vlucht gedreven, om elders op nog maagdelijke terreinen opnieuw haar slag te slaan.

De plotselinge vele pestgevallen in het Semarangse deden onrust ontstaan. Ze waren slechts een aanwijzing voor het eerst te verrichten werk. De lijn Semarang—Solo—Djokja bleef, dank zij de bijtijds genomen maatregelen, gespaard. Sedert Maart reeds is de pest in Noord-Kedoe, in het binnenplaatsje Temangoeng, gelegen nog aan de Oostzijde van den tweelingvulkaan Sindoro-Soembing. In Juni bedroeg het aantal gevallen (alle doodelijk) daar 40. Over den pas van die vulkanen komt men in weinige uren in de bovenlanden van Banjoemas, waard om met macht en man tegen een inval verdedigd te worden.

Overigens bevat het regeeringsbericht niets verontwaardigend; integendeel. De maand Juni was als pestmaand voor Java goed. Dat in de groote havenplaats Soerabaja slechts twee gevallen voorkwamen is een groote vooruitgang vergeleken met enkele maanden tevoren, terwijl in eenigszins mindere mate ook van Salatiga en van Lemongan vooruitgang valt te melden. Ponorogo in Madioen, Soerakarta en Semarang zijn geheel onaangetaast gebleven.

Op geheel Java niet meer dan 49 gevallen (alle doodelijk) in een maand, verdeeld over vijf plaatsen, is voorzeker een zeer geruststellende uitkomst. Moge al het gunstige jaargetijde hier mede van invloed zijn en dus een terugslag niet uitgesloten zijn, die uitkomst en andere geven het onomstootelijk bewijs, dat men op Java de pest de baas is.

Men moet haar dus voorgoed tot staan kunnen brengen, indien, om dat doel te bereiken, de ernstige wil aanwezig is."

Draadloze verbinding met Nederlandsch-Indië.

Men meldt uit Apeldoorn aan het „N. v. d. D.“: „In verband met het voornemen der regeering om een draadloze verbinding met de koloniën tot stand te brengen, heeft de heer E. F. W. Völter, rijksingenieur, een bezoek gebracht aan het Katwijkse veld, nabij Apeldoorn, om te onderzoeken, hoe het Nederlandsche ontvang- en zendingstation het beste ware te bouwen. Er bestaat n.l. plan, om deze installatie te maken te Hoog-Buurloo, dicht bij Apeldoorn.

Allereerst zal daartoe begonnen worden met het leggen van een spoorlijn van Katwijk naar Hoog-Buurloo, ten eerste voor het vervoer van de bouwmaterialen, doch tevens om eene blijvende verbinding tot stand te brengen met het draadloos station, waarvan de kosten geraamd worden op vijf millioen gulden.

Er zullen gebouwd worden een viertal opvangtorens, elk van 210 M. hoogte, benevens eene elektrische centrale met grooter capaciteit, dan eenige andere centrale in ons land bezit. Tevens is een gebouwencomplex ontworpen, bestaande uit verscheidene fabrieksgebouwen en arbeiderswoningen.

Het draadloos station komt derhalve op een der hoogste punten van Nederland, n.l. op den Koelberg tusschen Hoog-Buurloo en de spoorlijn.

Wanneer men een lijn trekt van Hoog-Buurloo naar den Dassenberg, die 100 M. hoog is, dan wordt de 86 M. hooge Koelberg juist door deze lijn geraakt.

In Ned.-Indië worden de plannen uitgewerkt door den ingenieur M. Noppen, verbonden aan de Telefunker-Maatschappij te Berlijn.

Het Indische station zal verrijzen bij Bandoeng (Preanger), zoodat de afstand tusschen beide stations 11.000 K.M. bedraagt."

De nieuwe Directeur van Landbouw.

Het Alg. Handelsbl. van 17 dezer meldt: „Volgens een bericht in ons Avondblad van gisteren is het lid der Tweede Kamer voor Emmen, J. Sibinga Mulder, bestemd om op te treden als directeur van landbouw, nijverheid en handel in Indië.

De heer J. Sibinga Mulder, in 1868 te Groningen geboren, ontving zijn opleiding aan de Rijks Landbouwschool te Wageningen en ging begin 1887 naar Indië, waar hij in de suikercultuur werkzaam was. Gedurende zijn verblijf in Insulinde, 19 jaar onafgebroken, heeft hij den geheelen ontwikkelingstijd der suikercultuur meegemaakt en was hij een der eersten, die deze op wetenschappelijke basis beoefenden. De heer Sibinga Mulder eindigde zijn Indische loopbaan als administrateur van Tegowangie in de residentie Kediri, toenmaals op een na de grootste suikerfabriek van Java.

Sedert de heer S. M. in 1906 repatrieerde, deed hij voor landbouwkundig onderzoek verschillende reizen naar Oost en West. Eerst bezocht hij Demerara en Suriname voor landbouwonderzoek. Kort daarna reisde hij naar Burma in Achter-Indië voor een onderzoek naar suiker- en rubberterreinen, 2 jaar nadien naar Argentinië voor suiker.

Eindelijk werd hij in 1913 als lid der Amsterdam-

sche Bananencommissie naar de Centraal-Amerikaansche republieken en Columbia afgevaardigd ter bestudeering der bacoven-cultuur om met die kennis toegerust in Suriname een onderzoek in te stellen of deze cultuur daar op commercieel-wetenschappelijke basis zou kunnen herleven.

In de politiek nam hij hier te lande al spoedig een actief aandeel, en 28 Febr. 1917 werd hij in de vacature-Borgesius gekozen tot lid der Tweede Kamer.

Behalve als politiek spreker trad de heer Mulder hier te lande vaak op met lezingen over onderwerpen op gebied van cultuur en aardrijkskunde. Hij is schrijver van verschillende artikelen over tropische landbouwkunde en koloniale politiek in Oost- en West-Indië. Als redactielid werkte hij mede aan „De Indische Mercur" en verschillende Indische couranten en politieke bladen in Nederland. Zoo interesseerde hij zich ook zeer voor de tot standkoming eener cultuurbank voor Suriname.

In ons Avondblad van 8 dezer namen wij uit het „Soer. Hbl." een pleit over voor de keuze van een practisch econoom van kracht en karakter als opvolger van den heer Lovink. Aan het eerste deel dier voorwaarden voldoet de heer S. M. van zelf. Of hij ook in andere opzichten zal toonen de rechte man op de rechte plaats te zijn, zal uit de practijk moeten blijken. Wij meenen echter het beste te mogen hopen."

De nieuwe Vice-President van den Raad van Indië.

Het Vaderland van 14 dezer schrijft:

„Naar wij vernemen is benoemd tot vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië generaal Swart, gouverneur van Atjeh.

Wel onverwacht is deze Koninklijke benoeming. Sedert Mei 1908 was de heer Swart gouverneur van Atjeh en men wist dat hij voor den duur van den wereldoorlog die functie zou blijven bekleeden. Waarmede aan de herhaalde geruchten over zijn terugkeer voorgoed naar Nederland het zwijgen werd opgelegd.

Doch niemand wellicht, die er aan heeft gedacht generaal Swart nog eenmaal als vice-president van den Raad van Indië naar Batavia te zien gaan. Eerder dacht men hem in het Hertogpark aldaar, thans te Bandoeng, aan het hoofd van het leger, waarvoor echter geen goede gronden waren aan te wijzen.

In den Raad van Indië en zelfs als vice-president van dien Raad is voor hem nog nuttig werk te doen. En dat juist met het oog op Atjeh. Van hoe groot nut toch zijn bestuur was voor de bevrediging van dat gewest, niet kan er van worden gezegd dat uitkomsten zijn verkregen, die ook vertrouwen wekken voor den tijd, dat generaal Swart niet meer op Atjeh de teugels van het bewind zal voeren.

De groote verdienste van den heer Swart is, zien we juist, wel geweest dat hij het vertrouwen heeft weten te winnen van een door aanleg, fanatieken godsdienstzin en door de gevolgen van een langdurigen strijd wantrouwend volk. Van een volk, dat het overheerschend gezag nog steeds niet schijnt te kunnen vergeven, dat het daaraan zijn vrijheid, zij het een bandeloze, heeft ingeboet. De al maar door voorkomende aanslagen op vertegenwoordigers van dat gezag, voornamelijk op die in uniform, zijn als zoovele uitingen van dien geest aan te merken, uitingen die de officieele verslagen ten spijt, leidden tot betoogingen ten nadeele van de reeds veel gepropageerde bevrediging van land en volk.

Het moet den generaal daarbij dikwijls kwaad te moede zijn geweest, vooral nu voor kort nog in Serbödjaal een ernstige uiting van verzet moest worden onderdrukt. De heer Swart zal vermoedelijk wel den juiste kijk op die uitingen hebben gehad, doch de buitenwereld dacht niet zonder vrees aan den komenden tijd, wanneer een civiel bestuurder de taak van generaal Swart zou hebben overgenomen.

Aan die dagen kan thans met minder bezorgdheid worden gedacht. Generaal Swart is in een hooge positie bij de hand om de nu komende periode voor Atjeh te helpen inluiden, er voor te waken, dat in zijn geest verder wordt gestuurd. Onder de beste waarborgen kan nu de moeilijke stap worden gedaan en missohien heeft de heer Swart als vice-president van den Raad van Indië nog wel de voldoening, de op

F. I. TAVERNE, Arts.
PIET HEINSTRAT 30 's-GRAVENHAGE.
SPREKUREN :
Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag,
van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekten*, *Nierziekten*, *Huidziekten* en *Geslachtsziekten*.

Windsheimer Mineralwater

HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
 VROLIKSTRAAT 128
 TEL. Z. 4265-6990

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg-pl. 's-GRAVENHAGE. Tel. H. 1403
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Laidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH, Markt 's-HERTOGENBOSCH, Snellestraat MIDDELBURG, Langedelft EINDHOVEN, Rechtestraat MAASTRICHT, Groote Staat VENLO, Vieschestraat
ROTTERDAM, { Binnenweg UTRECHT, { Mariaplaats LEIDEN, { Botermarkt ZAANDAM, { Damstraat	

Hoogfijne Maatzaken doch geen tailleursprijzen

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

DENS' Schoenenmagazijn
 SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
 Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.

Elegante Modellen. - Goede Pasvorm.
 Uitsluitend EERSTE KLAS Fabrikaten.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
 Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679
 'S-GRAVENHAGE.

Desgewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd

Atjeh nog sterke militaire macht aanmerkelijk te zien verminderen, zonder dat nadeelige gevolgen daarvan het gevolg zijn.

Met deze zijne benoeming ontvangt de heer Swart een schitterende belooning voor zijn langdurige en gewichtige diensten als gouverneur van Atjeh."

* * *

Hetzelfde blad van 15 Augustus vervolgt:

„Komen we nog even terug op de benoeming van generaal Swart tot vice-president van den Raad van Indië naar aanleiding waarvan we reeds schreven in ons Ochtendblad van 14 dezer.

Het spreekt, dat hij als gewoon lid van dien Raad niet minder invloed op den gang van zaken in Atjeh zou hebben uitgeoefend dan hem thans, als vice-president, mogelijk zijn zal.

Opmerkelijk is het verder, dat deze benoeming zoo spoedig volgde op het bericht over het aftreden van jhr. mr. de Graeff als vice-president en nog is uitgegaan van een ministerie, dat staat vervangen te worden. Geschiedde de keuze van den heer Swart geheel buiten de leidende mannen van rechts om? Dit is moeilijk aan te nemen.

Een en ander doet vragen, of generaal Swart bestemd is om eenmaal graaf van Limburg Stirum als gouverneur-generaal op te volgen. Wij achten dit niet zoo onmogelijk, de buitengewone tijdsomstandigheden in aanmerking genomen. Het verdedigingsvraagstuk van Indië zal veel de aandacht vragen in de naaste toekomst. Dat maakt het gewenscht het bestuur over de ons veel benijde kolonie aan militaire handen toe te vertrouwen. En in den persoon van den, althans in de hoogere rangen, in ancienniteit jongeren legercommandant, zal — meenen we — generaal Swart een kundig raadsman hebben. Overigens is het verleden van den heer Swart niet geheel zonder aanwijzingen ter motiveering van zoodanige mogelijkheid.

Komt onze zienswijze uit, dan zal de verwachting van hen, die in den heer Colijn den komenden man voor Indië zien, niet in vervulling gaan. Diens in Indië, mogelijk meer nog hier te lande, gebleken groote bekwaamheden stempelen hem bij uitnemendheid tot een man, aan wien wij in deze veelbewogen tijden behoefte hebben. Het heeft er echter allen schijn van, dat hij voorloopig hier te lande noch in Indië op den voorgrond zal treden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Jeugdorganisaties.

In de „Java-Bode" schreef Johan Toot een geestdriftig gesteld stuk onder bovenstaanden titel, naar aanleiding van de vorming van bonden onder de studeerende jongelingschap in Indië.

Aan de ouderen, die met een wenkbrauwfronsen het gedoe der jongeren aanzien, vraagt hij, of ze „niet het vermogen bezitten om de ernst van het werkelijke, zorgenvolle leven een oogenblik te vergeten en met een glimlach terug te denken aan eigen jeugd, aan schitterende illusies, een heerlijk-dwaze verrukking, aan het stormachtig enthousiasme, dat hen in vereniging met andere jongeren bezielde, toen het leven een vesting geleek, die slechts met dapperheid bestormd moest worden, om ze te vermeesteren en er te kunnen heersen als een heerlijk gebieder?"

En terugdenkende aan eigen jeugd, gaat hij voort: „We zochten contact met de broeders in andere steden, en wat een geestdrift laaide in ons op, als we de vrienden van verre streken begroetten en verenigd door de straten trokken, zingend met verrukte gezichten en het open veld, de vrije bossen, de duinen, de zee of de heide zochten, waar vriendschap ontbloede, waar diepzinnige gesprekken werden gehouden, waar onbekookte ideeën werden verkondigd; maar waar ook werd gestoeid en gespeeld, waar we om 't hardst liepen, de „schotse treie" dansten, onze eigen polonaise uitvoerden, sneeuwballen gooiden of roeiden in weer en wind."

En dan overgaande naar Indië, betuigt schr. warme sympathie met het vormen van clubs onder de Eur. leerlingen van de H. B. S. enz., „maar even verblijdende, ja, heugliker nog vind(t) (hij) de sterke drang naar organiseren, naar eenheid en verbroedering bij de Inlandse scholieren."

Tri Koro Dharmo, de vereniging van Inlandse leerlingen op de Middelbare Scholen en die voor voortgezet en vakonderwijs bestaat al een paar jaar, en vindt haar leden onder de studeerenden van Java en Madoera afkomstig. Opmerkelijk is het geringe getal Soendanezen, dat zich aansluit, een bewijs, dat het gevoel van samenhoorigheid onder de bevolkingsgroepen van Java nog niet sterk is. Er kan dan ook nog geen sprake zijn van het vormen van een algemeen Inlandsch verbond van jongeren, waarin Javanen, Sumatranen, Menadonezen, Amboinezen, enz. verenigd zouden zijn. Onderlinge eenheid in de afzonderlijke groepen schijnt eerst noodig te zijn.

Als zoodanig is te beschouwen de bond van Jong-Sumatranen, die in het laatst van het vorig jaar opgericht te Batavia, in het bijzonder uitging van de leerlingen der S. t. o. v. i. a. Een blad wordt uit-

gegeven, waarin artikelen verschijnen in het Nederlandsch en in het Riouw-Maleisch; in het hoofdbestuur zijn de verschillende landaarden van Sumatra vertegenwoordigd.

De Minahassers volgden het voorbeeld door in het begin van dit jaar op te richten de „Studeerenden Vereeniging Minahassa", die zich o. a. ten doel stelt:

- De leden te doen beseffen, dat ze later de voorlichting, opvoeding en leiding van hun volk op zich zullen moeten nemen.
- Bij de leden de eenheidsidee op te wekken en te versterken.
- Bij de leden belangstelling te kweken voor hun land en hun volk.

Ook deze vereniging zal een tijdschrift uitgeven. „Al doen hun uitingen wat zwaarwichtig aan, al missen we in hun toon het overmoedige, het tintelende van een sterke, open-springende blijdschap, — al voelen we hun sfeer nog niet doorlicht van een vreugde, die uitgelaten licht boven duffe studie, lamplicht filosofie en vroege ernst, we kunnen volkomen begrijpen, dat hun jeugd een andere moet zijn dan de onze." De toestanden zijn hier geheel anders. We leven in Indië in een tijd van groote kentering. Een diepe kloof scheidt velen dezer jongeren van de conservatieve omgeving, waaruit ze voortkwamen, „ze kunnen niet meer terug, elk nieuw contact met 't vroegere is voor velen pijnlijk. En dat maakt hun leven ernstig; ze beseffen, dat er maar één uitweg is; naast hun studie zich vóór te bereiden voor een toekomstige taak van voorlichting en leiding."

De schr. besluit aldus: „Strijd, smartelijke maar heerlijke strijd wacht hen, de sterken, de besten onder hen. Een groose gedachte zal hen bezielen: eenheid, solidariteit onder de vooraanstaanden van alle Indiese landaarden tot stand te brengen. Hun bonden zullen eens een hechte federatie vormen."

Maar voegt er deze waarschuwing aan toe: „Vergeet niet, dat ge jong zijt. Verliest u niet geheel en al in sociale vraagstukken, maar betreedt vaak de vrije bossen, laat de wind van alle eeuwen om uw hoofd waaien en weest één met de bloeiende Aarde, die ons aller Moeder is, die ons sterk en gezond maakt. Trekt gezamenlijk op, viert feesten en laat uw jong hart drinken aan de fontein der vreugde!

Dan wordt uit het gezonde evenwicht van stoere arbeid en zorgeloze vergetelheid u glanzend uw taak bewust!"

Een nieuwe tak van nijverheid.

Het „Soer. Hbl." vestigt de aandacht op een nieuwen tak van nijverheid in Indië, die nu alle directe gemeenschap met het vaderland vrijwel afgesneden is en dientengevolge de aanvoer van verschillende zeer noodige zaken geheel heeft opgehouden, niet van belang ontbloeit is.

Schuin tegenover de halte Tjitjoeroeg van de lijn Buitenzorg-Soekaboemi ligt de fabriek „Odorata" van de reeds sedert 19 jaar bestaande „N. V. tot exploitatie der aetherische oliëfabriek Odorata". Behalve citronellaolie wordt er melati, muskus, enz. bereid, waarvan in gewone tijden het meerendeel gaat naar Zwitserland en Frankrijk; maar tegenwoordig vinden de producten hun weg naar Australië en Amerika.

Op een terrein van 115 bouw, dat meerendeels het eigendom van de vennootschap is, worden de verschillende gewassen geteeld, die de grondstoffen voor de fabriek moeten leveren. Daar de uitgestrektheid der gronden echter te klein is, om in de behoefte der fabriek te kunnen voorzien, koopt men heel wat sereh van de bevolking op.

De directeur der fabriek, de heer J. W. J. Kaffer, had er reeds geruimen tijd over gedacht om inkt te gaan bereiden, en de oorlog heeft zijn plannen tot rijpheid gebracht, zoodat hij reeds sedert eenige maanden een blauw-zwart schrijffinkt bereid uit uitsluitend in Indië gewonnen grondstoffen, zoodat deze industrie volstrekt onafhankelijk is van het buitenland. Als gewone schrijffinkt voldoet het product, doch de heer Kaffer heeft er zelf

◆◆◆◆◆
C. HOYNG,
 Spuistraat 20-22 Den Haag.
 AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
 VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

◆◆◆◆◆
 Prijscourant gratis. ◆◆◆◆◆

ANDRÉ KLEINGELD
 KLEEDERMAKER
 Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682
Ruime Keuze
Zomerstoffen en Blauwe stoffen
Matige Prijzen.

J. A. J. REMMERS, Prinsestraat 73a
 's-Gravenhage....
 HORLOGES, KLOKKEN, PENDULES
ARMBANDHORLOGES.....
 GROOTSTE SORTEERING. LAAGSTE PRIJZEN.
 Speciaal Reparatie-atelier v. Antique en Moderne Uurwerken

 Het oog
 van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de

Monarch
Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard
 is.
 HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & Co
 AMSTERDAM - ROTTERDAM.
 DEN-HAAG

J. P. WALD, Zadelmakers
 DEN HAAG
 GRONINGEN

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.
HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

F. L. VAN BOMMEL
 Vlamingsstraat 8-10
 Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.
PH. DE VOGEL
 OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN
 Kunstzaal met doorlopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures.

voor gewaarschuwd, dat hij er niet voor kan instaan, dat het ook geschikt is voor akten en andere documenten, die langen tijd bewaard moeten blijven.

Is de invoer van chemicaliën later weer gewoon, zoo kan de heer K. ook die betere kwaliteit bereiden. Intusschen zet hij zijn proefnemingen voort om ook deze soort geheel uit Indische grondstoffen te fabriceren. Het gouvernement deed reeds een bestelling van 20.000 L. De inkt, die verkrijgbaar is in flesschen van 1 L. en $\frac{1}{2}$ L., kost f 1.30 per L. Bij groote hoeveelheden wordt hij ook in vaten geleverd. Gemiddeld wordt per dag c.a. 200 L. gemaakt, doch de capaciteit van de fabriek is berekend op 1000 L. per dag. In de fabriek werkt Nederlandsch personeel met een Europeaan aan 't hoofd.

Behalve den genoemden blauw-zwart inkt brengt de heer K. ook nog blauwen inkt in den handel. Tevens fabriceert hij heel in 't klein reeds enkele chemische stoffen, wier namen hij echter nog niet genoemd wil zien, daar hij, voor ze in den handel te brengen nog het oordeel van enkele personen wilde inwinnen omtrent kwaliteit en praktische bruikbaarheid der stoffen.

Zooals te verwachten is, ontvangt de heer K. den meest mogelijke steun van het Departement van L., H. en N.

De ambtenaar en de politiek.

De heer J. o. s. S u y s brengt in het „Soer. Hbl.” in herinnering, dat niet alleen de gewestelijke- en gemeenteraden een sterke, ambtelijke samenstelling hebben, maar dat ook in den Volksraad het aantal ambtenaren niet gering is. In het overwicht van den ambtenarenstand in een koloniale gemeenschap valt voorloopig te berusten.

Waar echter het aantal der ambtenaren in de politieke ontwikkeling van Indië niet gering zal zijn, en waar de Regeering van meening is, dat ze de hulp der ambtenaren in de verschillende colleges niet missen kan, dient de vraag overwogen te worden, of men „in de kringen onzer tegenwoordige regeering den ambtenaren, wier maatschappelijke arbeid men gaarne inroept, ook de noodige vrijheid van beweging wil laten, als de vrije meeningsuiting dreigt in een richting te verlopen, die niet met de eigenlijke regeeringsinzichten strookt.

Loopt de ambtenaar, die zich niet stoort aan de wenschen en inzichten der regeering, niet de kans verward te raken in een strik van meer of min scherpzinnig uitgedachte onderscheidingen, die ten slotte toch zoo weinig houvast geven, dat hij zich aan de willekeur der regeering voelt overgeleverd.”

Er zijn er, die dat dachten met het oog op het geval Baars.

De meening van het hoofdbestuur van het N. I. O. G., dat een ambtenaar alleen dan in aanmerking zou komen om door de regeering ontslagen te worden, als hij zich schuldig gemaakt heeft aan een daad, die onder de strafwet valt, komt den schr. onhoudbaar voor.

„Noch de strafbare feiten alleen zijn een voldoende richtsnoer om de plichten van een ambtenaar aan te geven, noch de bewijsvoering in strafzaken is gelijk te stellen met die, welke tusschen regeering en ambtenaren dient te worden gevolgd.” Zonder in een beoordeeling te treden van het ontslag Baars, geeft dit den heer S. toch aanleiding om op te merken, dat en de plichten van den ambtenaar zich verder uitstrekken dan na te laten, wat bij de strafwet verboden is, en de waarborgen onzer regeeringsambtenaren niet voldoende in een wettelijke regeling zijn vastgelegd, om niet dringend de noodzakelijkheid te voelen van arbitrage van een college, dat als scheidsgericht tusschen regeering en ambtenaar dienen kan.

Elke poging om te bepalen, wat een ambtenaar in een bepaalde betrekking moet nalaten om niet te vervallen in „deloyale oppositie” lijkt schr. ijdel toe. De beperkingen der politieke bewegingsvrijheid der ambtenaren zijn daartoe te verscheiden.

„Aan de politieke rechten der ambtenaren zal wel niemand willen tornen, maar aan hunne politieke beginselen kan op zoo verscheiden wijze uiting worden gegeven, dat, waar men wel de rechten erkennen wil, de eigenlijke uitoefening ervan niet zonder beperking kan worden toegestaan.” Doch des te meer doet zich de behoefte gevoelen aan een college, dat onafhankelijk van beide partijen, het laatste woord kan spreken en elk geval afzonderlijk beoordeelen kan.

In verschillende Nederlandsche en een Indische gemeente werd een scheidsgericht voor de gemeentambtenaren ingericht, evenals voor de leerkrachten, werkzaam bij het bijzonder onderwijs.

De ondervinding in Europa met scheidsgerichten opgedaan, heeft geleerd, dat ze zich angstvallig buiten de uiterste partijen houden, doch tevens, dat ze geen geringe waarborg zijn tegen willekeur en overmacht, en dat ze meer geschillen voorkomen dan beëindigen. „En in die preventieve werking zullen de meeste ambtenaren reeds voldoende waarborgen vinden om voldaan te zijn en hunne rechtspositie verzekerd te achten.”

Terugkomende op het ontslag Baars en de weerstandskas van het N. I. O. G., besluit schr., dat

hij den heer B a a r s den steun uit de weerstandskas gunt, omdat zijn geval de aandacht nogmaals gevestigd heeft op de gebrekkige rechtszekerheid der ambtenaren. Doch hij gunt het N. I. O. G. die weerstandskas niet, daar hij van meening is, dat, indien den ambtenaren alle waarborgen behooren gegeven te worden, opdat ze niet aan de willekeurige rechtsdoening der regeering overgeleverd zijn, het niet aangaat, dat een vereeniging van ambtenaren door het fokken van een weerstandskas feitelijke staking van een openbaren tak van dienst mogelijk maakt.

Een vakvereeniging de middelen te geven er het bijtje bij neer te leggen, „laat zich moeilijk rijmen met een ernstige opvatting van de plichten der ambtenaren in een koloniale maatschappij, waar schier elke groep een monopolistisch karakter krijgt en de belangen, betrokken bij een geregelden gang van zaken, veel grooter zijn dan in een maatschappij, waar ook anderzijds voorziening zou vallen te treffen.”

Doch die grootere gebondenheid der ambtenaren is een reden te meer om met kracht aan te dringen op de instelling van een arbitreerend college.

Voor Verlofgangers.

De School (vakblad van het Nederl.-Ind. Onderw.-Genootschap) van 6 April 1918 No. 27 meldt:

„Er is bepaald, dat wanneer tijdens het verlof van een ambtenaar, wijziging komt in de regeling der salarissen, zóó, dat de betrokken ambtenaar, indien hij in actieven dienst was, een hooger salaris genoten zou hebben dan dat, volgens welk zijn verlofs-traktament is bepaald, met ingang van den zelfden datum zijn verlofs-traktament in overeenstemming wordt gebracht met het hoogere volgens de nieuwe regeling geldende traktament.”

Suriname.

Onze lezers zullen zich het officieele bericht herinneren, dat alle in de kolonie aanwezige leden van de Koloniale Staten hun ontslag genomen hadden wegens de grievende woorden door Minister R a m b o n n e t aan hun adres gericht in de vergadering van de Tweede Kamer op 10 April j.l. Deze Minister verdedigde n.l. voor den afwezigen Minister van Koloniën de Surinaamsche begroting voor 1918.

Behalve door den heer R a m b o n n e t zijn bij die gelegenheid hoogst krenkende woorden over de Koloniale Staten geuit door de heeren S i b i n g a M u l d e r en K l e e r e k o p e r, zonder dat zij tot de orde zijn geroepen en zonder dat iemand in de Tweede Kamer het voor de Staten opnam. Anders in de Eerste Kamer. Daar heeft de heer v a n K o l, bij de behandeling van de Surinaamsche begroting voor 1918 op 18 Juli j.l., krachtig de handschoen voor de Koloniale Staten opgenomen.

In Suriname had men dit van hem verwacht, wetende dat hij geen onrecht duldt. Jammer, dat geen der andere leden van de Eerste Kamer zijn stem gevoegd heeft bij van Kol's gerechtvaardigd protest.

In ons nummer van 11 Juli de ontslagneming besprekende, zeiden wij: „Aan de ontslagneming zal wel een vergadering zijn voorafgegaan, waarin de Koloniale Staten hun besluit hebben toegelicht. Zij zullen den bal wel hebben teruggekaatst. Er was dan ook geen reden om den Staten andere motieven toe te dichtten dan uit hunne beraadslagingen volgden.”

En zij hebben den bal teruggekaatst! En teruggekaatst met groote kracht. De voortreffelijke rede door den heer R. D. S i m o n s, die als woordvoerder optrad, op den avond van 29 Juni gehouden, verdiende door onze groote bladen in haar geheel te

LUXE BROODFABRIEK PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

Huishoudelijke en Luxe Artikelen.
Fornuizen, Haarden en Kachels.
LIPS' Brandkasten.

GEBR. NOTEBOOM - APELDOORN
HOOFDSTRAAT 142.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Bilkgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Joaillerie Artistique

J. STELTMAN

BIJOUTIER - ZILVERSMID

Noordeinde 42^a - Telef. H 8902

'S-GRAVENHAGE

Uitsluitend Artistieke Modellen
in

Bijoux en hand-zilvermeedwerk

Lees de gunstige persbeoordeelingen in de
verschillende Dag- en Weekbladen.

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 39 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor
Dames en Heeren
en Avondkleding.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS - GRONINGEN-DEN HAAG.

Zoo juist verschenen:

UIT ONZE OMGEVING

Leesboek voor Surinaamsche Scholen

door HERM. J. JACOBS, Oud-Onderw. te Paramaribo,
en JULIUS W. LOBATO,
Hoofd van de Emmaschool te Parimaribo.

Geïllustr. door JAN SÜHL. Vijfde leerjaar. Prijs f 0.50.

In dezen prijs is de crisistoelage begrepen.

HEEREN MODE-ARTIKELEN.
HOEDEN.

G. Jonckhoff

HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

J. M. van KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE

KAZERNESTRAAT 46-48.

Eerste klas Rijonderwijs

Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

worden opgenomen. Zij zijn dit zedelijk verplicht omdat ze gezwegen hebben toen er noodeloos een blaam geworpen werd op de Koloniale Staten. Zoo doende zouden dan de leden van de nieuwe Kamer weten, dat zij zich hebben te onthouden van beschuldigingen, die alleen het gevolg zijn van onvoldoende kennis van zaken. „Een moederland — zeide de heer Simons — kan een kolonie vervreemden, doch ook een kolonie van zich vervreemden. Ik weet niet wat treuriger is.” Het defensief, dat veel leek op een offensief, was bij den heer Simons in goede handen. De aanval op den heer Sibinga Muller was meer dan verdiend en zal hem lang heugen. Ware hij in de nieuwe Kamer gekozen, dan zou de rake afstraffing hem waarschijnlijk voorzigtiger, bescheidener gemaakt hebben bij de bespreking van Surinaamsche aangelegenheden. Suriname zal het niet betreuren, dat het voortaan dezen woordvoerder in de Kamer zal missen.

De heer Sibinga Muller zal — zooals wij in de „N. R. Ct.” van 16 Augustus, Avondblad B lazen — vermoedelijk spoedig naar Nederl.-Indië vertrekken om den heer Lovink als directeur-generaal van den landbouw aldaar op te volgen. Hij zal dus niet meer naar Suriname gaan om daar de voorbereidende maatregelen te nemen voor den aanvang van het bedrijf van de cultuurbank aldaar.

Komende tot de rede van Minister Ramboonet zeide de heer Simons:

„Ik zal mij in de kritiek op deze matigen, bedenkend, dat die geldt een Raadsman der Kroon, maar dit doende wensch ik uitdrukkelijk te verklaren, dat die gematigdheid wordt ingegeven door liefde en verknochtheid tot de Draagster der kroon en niet door den persoon van dien Raadsman. Want grievender nog dan de beweringen van den heer Sibinga Mulder is hetgeen door den heer Rambonnet is gesproken, grievender op zich zelf, grievender vooral, omdat hier de Regeering aan het woord was.”

Trots die matiging is het verweer afdoende. Door zijn ontslag te nemen wilde de heer Simons „den Minister in de gelegenheid stellen door de bevolking van Suriname te zien uitmaken of zij van oordeel is, dat de Staten hun plicht hebben betracht of verzaakt.”

Al de leden, alsook de voorzitter, verklaarden de een na den ander zich aan te sluiten bij het gesprokene en bij de daad van den heer Simons.

De heer Gonggrijp wees nog op hetgeen door den heer Kleerekoper aan de Koloniale Staten was ten laste gelegd.

Gelijk onze lezers reeds weten zijn al de leden herkozen.

In de Surinaamsche bladen lezen wij:

Het „Comité Volksbelang” heeft aan de afgetreden leden der Koloniale Staten het volgend schrijven gericht:

„Het Comité Volksbelang”, in spoedvergadering bijeengekomen op Zondag 30 Juni 1918, gehoord hebbende het besluit der leden van de Koloniale Staten, om, naar aanleiding van de besprekingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal hun ontslag te nemen, betuigt zijn sympathie met het genomen besluit der Statenleden en zal van deze betuiging mededeeling doen aan de pers in deze kolonie en in het moederland.”

„De West” van 2 Juli geeft onder het opschrift „Een politiek van vervreemding” over deze onverkijkelijke geschiedenis een artikel, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Een onjuister verwijt kon moeilijk worden gemaakt. De Staten hebben zich veel werk gegeven, om — nu men in Nederland bereid scheen tot een betere regeling van ons credietwezen — nu ook te komen tot een afdoende regeling, die niet weder — zooals zoovele goedbedoelde maatregelen van de laatste jaren — in de toekomst een failure zou blijken. Zeer uitvoerig hebben zij hun bezwaren uiteengezet, en zich bij voorbaat bereid verklaard, indien men in Nederland onmogelijk daaraan kon tegemoet komen, om de voorstellen te accepteren zooals die in Nederland waren ontworpen”.....

„De bevolking deelde geheel de opvattingen der Staten in zake het bankoetrot. Zij weet, dat de Staten daarbij niet anders dan hare waarachtige belangen op het oog hadden. En de verdachtmaking van de bedoeling der Koloniale Staten heeft dan ook in breede lagen ontstemming verwekt.”

Het artikel vindt men overgenomen in de „N. R. Ct.” van 16 Augustus, Avondblad B.

Men weet hier weinig van wat er in Suriname omgaat, maar vergeef, dat men daar precies op de hoogte is van de gebeurtenissen in het moederland, vooral op politiek gebied. Dit zal den heeren leden van de Tweede Kamer blijken bij de lezing van de rede van den heer Simons, zoo zij genoeg belang stellen in de kolonie om van die rede — een striemende afrekening — kennis te nemen.

* * *

Wij ontvingen de nummers van 22 April en 15 Mei van het te Paramaribo verschijnende blad „Het Onderwijs”. Het eerstgenoemde is een in memoriam-nummer, geheel gewijd aan wijlen den heer E. B. J. Luitink, het tweede grootendeels.

Men ziet uit de vele artikelen wat deze hoogbejaafde man en stoere werker voor Suriname geweest is. Het is moeilijk zich er over heen te zetten dat deze man gepasseerd is, toen er een paar jaren geleden een inspecteur van het onderwijs in Suriname benoemd moest worden.

* * *

„Suriname” van 21 Juni schrijft:

„Er bestaat alle reden aan te nemen, dat binnen kort het grootste leed van de voedselschaarschte geleden zal zijn. Op vele plantages zijn zeer groote oppervlakten met rijst en maïs beplant, waarvan de oogst nu al begonnen is.

Telt men daarbij hetgeen van den kleinen landbouw en uit het buitenland is te verwachten, dan is de hoop gerechtvaardigd, dat wij spoedig uit de pinarie zullen zijn.”

* * *

De uitgever — de firma J. B. Wolters — is zoo vriendelijk ons toe te zenden „Uit onze Omgeving, Leesboek voor Surinaamsche scholen”. Door Herm. J. Jacobs en Julius W. Lobato, geïllustreerd door Jan Sühl. Vijfde leerjaar.

In het vorige jaar verschenen de leesboekjes voor het derde en vierde leerjaar. De schrijvers zetten dus spoed achter hun nuttigen arbeid.

Evenals voor de beide vorige boekjes hebben wij niets dan lof voor het nu verschenen deeltje. De Surinaamsche kinderen zullen het met veel genoegen lezen en er veel uit leeren.

De heer Sühl is met zijne illustraties zeer gelukkig geweest. Een enkele opmerking: de apen op blz. 2 zijn geen Surinaamsche apen.

In het tweede leeslesje is de mop mogelijk door den verkeerden klemtoon door den commissaris gelegd.

Is het wel de Pipa geweest (les 11) die de schrijvers vaak midden op den weg hebben gezien? Dit merkwaardige dier leeft geheel in het water. Het zal wel een Bufo-soort geweest zijn. Bepaald aanlokkelijke dieren zijn ook deze padden niet.

* * *

„De West” van 31 Mei verneemt, dat binnenkort bij de firma Heyde — te Paramaribo — een bundel van ongeveer 25 caricaturen in folioformaat zal verschijnen van Surinaamsche volkstypen. De tekenaar is een Fransche caricaturist.

Curaçao.

Uit den in de „Cur. Crt.” voorkomenden staat van den uitvoer der kolonie Curaçao over het Ie kwartaal 1918 blijkt, dat uitgevoerd is voor een waarde van: Curaçao f 661,130; Aruba f 83,272; Bonaire f 47,171 St. Martin (N. G.) f 64,459; St. Eustatius f 17,468; Saba f 1792; totaal f 875,292.

* * *

De „Cur. Crt.” van 27 Juni j.l. meldt:

Half Juni had de verdaagde jaarlijksche algemeene ledenvergadering van de Vereeniging „Het Groene Kruis” plaats.

Wegens ziekte van den voorzitter, Dr. C. A. Zep penfeldt, werd de vergadering geleid door den ondervoorzitter, Mr. Ph. F. de Haseth Evertsz.

Uit het in die vergadering uitgebracht verslag over 1917, het 9e jaar van het bestaan der Vereeniging, blijkt dat de Vereeniging steeds vooruitgaat, zoowel wat betreft het ledental, dat op het einde van het jaar 240 bedroeg, als wat aangaat hare geldmiddelen.

Uit het rapport van den verplegingsdienst blijkt dat door de ziekenverpleegsters in de wijkverpleging 1229 bezoeken werden afgelegd en bovendien 137 dienstprestaties in dag-, nacht- en doorlopende verpleging hadden.

Verplegingsartikelen werden 86 keeren uit het magazijn uitgeleend.

Van de vier zusters verlieten 2 den dienst; in Sept. werd het aantal met één aangevuld.

De begroting van 1918 werd vastgesteld, daaronder is gerekend op verhooging van salaris van het dienstponeel, welke bereids is toegekend.

Verder werd overgelegd de rekening over 1917, die door de commissie van verificatie was goedgekeurd. Van de gemaakte winst werd 15 % bestemd voor het reservefonds.

Voorts had de verkiezing plaats ter voorziening in de ontstane vacatures wegens periodieke aftreding van 2 bestuursleden.

* * *

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch f 3.- per couvert

Diner Concert. . . f 6.- idem.

Souper Concert . f 3.- idem.

Van 3.30 uur tot 5.30 uur

== „THÉ CONCERT”. ==
DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Restaurant des deux Villes

LA HAYE.

Thé-Concert fl. 1.25 p. p.

Dejeuner fl. 3.—

Diner-Concert. . . fl. 5.— en fl. 7.—

Grand Hotel Restaurant

„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

Grand Hotel Pension „DE NIEUWE KROON”

voorheen BLOEMINK
APELDOORN.

De meest bekende inrichting ter plaatse

Directeur-Eigenaar H. VAN WIJK,
voorheen Directeur Hotel van Wijk, Singapore.

MAISON VAN RIJN

Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H. 4060

Uitzenden van Diners
van af 90 cent.

Meermalen bekroond. C. JENNER

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage	Hoofdkantoor: AMSTERDAM	Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15,		
Tel. H. 3493.	Intero. Tel. 389,	Tel. 280.

Prijscouranten worden
op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Naar de „*Cur. Courant*” vernam, heeft de heer J. P. G. Ecker, koopman alhier, van het koloniaal bestuur vergunning verkregen tot het instellen van een motor-omnibusdienst voor den tijd van tien jaar. ter onderhouding van het verkeer tusschen het stads-district en de buitendistricten, eene onderneming, waaraan, in het belang van het algemeen en in dat van de plantage-houders en buitenlui in het bijzonder, het beste succes te wenschen is. Voor den ondernemenden concessionaris is het te hopen, dat de tijds-omstandigheden hem mogen toelaten, zijn ontworpen motor-omnibusdienst eerlang tot stand te brengen en dat deze overvloedige vruchten moge afwerpen.

* * *

De „*Curaçoesche Petroleum Maatschappij*” biedt niet alleen gasoline, maar ook petroleum te koop aan, zooals blijkt uit in de „*Cur. Courant*” voorkomende advertenties. De Kolonie is dus niet langer aange-wezen op den invoer uit het buitenland.

* * *

PERSONALIA.

De heer H. J. C. Bodenburg Hellmund, benoemd tot praktijzn bij het Hof van Justitie in de kolonie Curaçao, is 27 Juni j.l. als zoodanig beëdigd.

* * *

De *Amigoe* meldt:

De heer W. van den Brink, predikant bij de Protestantische Gemeente te Willemstad, is met zijn gezin per s.s. „*Oranje Nassau*” met een jaar verlof over New-York naar Nederland vertrokken.

* * *

De Weleerwaarde heer R. J. C. Wahlen, redacteur van de „*Amigoe di Curaçao*”, is met de „*Zulia*” te Willemstad teruggekeerd van New-York, van waar hij, wegens gebrek aan scheepsgelegenheid, zijne reis naar Nederland niet kon voortzetten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Dom en Belachelijk” zoo luidt de titel van een „Ingezonden stuk” van den heer A. Th. *Manusana*, te Batavia, Ambonnees van geboorte, die o.m. het volgende schrijft: „In de rubriek „Telegrammen” der Bataviaasche bladen, stond eenige dagen geleden (laatst van April l.l.) een uit Ambon verzonden draadbericht, behelzende de mededeeling, dat in een kortelings aldaar gehouden volksvergadering, het Ambonsche volk zich pertinent verklaarde tegen de benoeming van den heer J. A. *Soselisa* tot lid van den Volksraad. De onlangs tot stand gekomen constitutie van den Volksraad zal nog wel versch in ieders geheugen liggen en iedereen weet, dat die raad is samengesteld uit de door het Volk gekozen en door de Regeering benoemde leden. Tot deze laatsten, aldus tot de benoemde leden, behoort nu de heer *Soselisa*, hoofdkommissie op het departement van Gouvernementsbedrijven (te Batavia). Bij de gekozen partij kon, vanwege het verkregen ongunstige quotient voor Ambon, geen plaats worden aangewezen. De Regeering blijktbaar toch de belangen willende dienen van Ambon, dat momenteel tenaanzien van andere gewesten gerust onbeduidend kan worden genoemd — op de koloniale begroting is Ambon steeds een lastpost, zóó zelfs, dat reeds vroeger de overweging werd geopperd om dat grondgebied maar in Godsnaam te verkoopen — alsmede die van een groepje Ambonneezen, dat nauwelijks een half miljoen zielen telt, waarom bijna de helft der mannelijke bevolking buiten de residentie domicieert, — die Regeering dan is zoo welwillend geweest om desondanks toch iemand te benoemen, die in bovengenoemden Raad zitting neemt teneinde de Ambonsche belangen te behartigen. Het Ambonsche volk zoude voor deze nobele regeeringsdaad uit erkentelijkheid tienmaal de knie moeten buigen. (Het is hard voor mij als Ambonnees, dit alles te zeggen, doch het past mij bij dit mijn betoog waarheden te verkondigen, hoe onaangenaam zij ook mogen klinken in de ooren van een Ambonnees).

Tot lid van den Volksraad werd de heer *Soselisa* benoemd. Dat de Regeering, voorgelicht door hare ambtenaren en adviseurs, precies wist, welken persoon zij waardig en geschikt achtte voor de bediening van zulk een gewichtige post, valt voorzeker niet te ontkennen, ofschoon het wellicht onnoodig was en onbillijk tegenover andere, meer beduidende bevolkingsgroepen in den Indischen Archipel, door Ambon nog een zeker medezeggingschap in meergenoemden Raad toe te kennen. In alle gevallen is het een loutere regeeringszaak geweest om Ambon door iemand te doen vertegenwoordigen en de Gouverneur-Generaal vond termen genoeg om den heer *Soselisa* daarvoor te benoemen. Z. Exc. behoeft voor deze Hare

handeling niet de minste rekenschap te geven aan het Ambonsche volk (nog minder aan een groep vergaderende Ambonneezen) te minder, omdat reeds aan datzelfde volk de gelegenheid is gegeven, om iemand zelf uit zijn midden te kiezen van den raadszetel. Hetgeen — zooals wij boven hebben gezien — ook is geschied, evenwel met een voor Ambon ongunstigen uitslag. Doch wat gebeurt er nu, na de benoeming van den heer *Soselisa*? Een troepje heethoofden ter hoofdplaats Ambon, blijkbaar op vergaderingen belust, is op een goeden dag bij mekaar getrommeld, — naar het heet, voor het beleggen van een volksvergadering — en matigde zich het recht aan, om namens het geheele Ambonsche volk — zijn de pl.m. 4000 militairen in het leger en de vele duizenden burgers buiten de hoofdplaats en buiten het eiland en het gewest Ambon er ook in gekend? — protest aan te teekenen tegen de benoeming van den heer *Soselisa*; een benoeming door de Regeering, die zeer zeker haren grondslag vindt in een juist inzicht en begrip van zaken. Alsof dat troepje dus met andere woorden te kennen wil geven: „Excellentie! wij, vergaderingswellustelingen ter hoofdplaats Ambon (het is tegenwoordig niets anders dan vergaderen en nog eens vergaderen; de geheele Indische atmosfeer is als 't ware bezwangerd met vergaderingbaccillen, waarmede ook Ambon is besmet) „wij keuren uw besluit af, wij hebben dat geverifieerd op 30 April j.l. en hebben bevonden, dat het fout is. Waarom ons niet eerst om advies gevraagd, dan hadden wij precies kunnen zeggen, wie wij daarvoor geschikt achtten.....” 't Is om medelijden te hebben met dat troepje verwaande hansworsten! Wel had de *Java-Bode* gelijk om tenaanzien van dit slijmerig gedoe te gewagen van *raddraaiers* onder het Ambonsche vlok, maar dan ook botte en insinuerende *raddraaiers*, die in broeddronkenheid het belang van hun eigen vaderland en volk naar den kelder jagen. Wij willen maar eens even aan die wereldschokkende Ambonsche volksvergadering de vraag stellen: „Gij hebt de benoeming van den heer *Soselisa* in het openbaar afgekeurd. Goed! Maar wie uwer landgenooten wenscht ge dan in den Volksraad te hebben? Waarom noemdet gij dan ook niet gelijktijdig in uw telegram den naam van uw uitverkorene? Dit hebt ge toch zeker wel in uwe vergadering besproken en besloten, niet waar, ofschoon ik er hard aan twijfel, dat de Regeering gehoor zou verleen aan uw geblaaf!” Intusschen stellen wij ons de vraag, of de Regeering ook wellicht goed zoude doen, indien zij een der leiders van de Ambonsche volksvergadering nam in plaats van den heer *Soselisa*. Of is het wellicht niet beter om — gezien de in den laatsten tijd heersche rede- en besluiteloosheid onder het Ambonsche volk — maar den zetel, dien zij een Ambonschen vertegenwoordiger in den Volksraad gunt, op te doeken, opdat zij eens en vooral gevrijwaard blijft van zulk dom en belachelijk vergaderingsgewauwel, dat zich zeer zeker in de toekomst nog vele malen zal herhalen? Ambonsche volksvergadering van 30 April 1918 stelt u zich toch niet zoo dwaas en verwaand aan, maar weest blij en dankbaar, dat de Regeering nog iemand wil benoemen, die uw klein volk in den volksraad vertegenwoordigt! zoo besluit de heer *Manusana*.

Javaansche Dankunst. Te Japara, alzoo de *Darmo-Kondo* — werd eenigen tijd geleden door de Inlandsche ambtenaren een vereeniging opgericht met het doel, de Javaansche dankkunst te beoefenen. De eerste voorstelling gegeven ter eere van den bekenden regent, *Koesoemo Oetoyo*, ter gelegenheid van zijn verkiezing tot lid van den Volksraad, was een groot succes.

Half Mei j.l. zou bovengenoemde vereeniging een liefdadigheids-voorstelling geven, waarvan de opbrengst zou worden afgestaan aan *Raden Ajoë Roekmini*, zuster van de te vroeg ontslapen *R. A. Kartini*, die te Japara een Kartinaansche inrichting zal openen voor Javaansche meisjes. Daar men het streven van *R. A. Roekmini* algemeen toejuicht, twijfelen wij er niet aan — alzoo de berichtgever — of de belangstelling van het publiek zal even groot zijn, als bij het debuut. *R. A. Roekmini* is een zeer beschaafde, ontwikkelde vrouw, evenals wijlen hare zuster. Al zijn de oorspronkelijke, grootsche plannen van dit bekende zusterpaar door den vroegtijdigen dood van *R. A. Kartini* in duigen gevallen, *R. A. Roekmini* heeft er steeds naar gestreefd, de ideeën van haar begaafde zuster, die ook de hare zijn, niet alleen te verbreiden, maar in praktijk te brengen. Haar doel is: ontwikkeling van geest en gemoed der Javaansche vrouw, om haar meer en meer geschikt te maken voor de opvoeding harer kinderen. Maar daarnaast ook: vrijmaking van het Javaansche meisje, ten opzichte van den bestaanden huwelijksdwang. De eenige weg, die voor het Javaansche meisje openstaat, is nog

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal f 60,000,000.-
Statutaire Reserve - 11,595,462.-
Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaia, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kota Radja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makasser, Singapore, Penang, Rangoon, Honkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferen. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

V. A. K.
(Vereenigd Assurantie Kantoor)
J. M. VAN DER VEGTE. - - E. A. VAN KAPPEN.
ASSURADEURS en ASSURANTIEBEZORGERS.
Plein 17a Den Haag
Tel. H. 2872. - Tel.-Adres: „Veraska”.
Bankiers: Nederlandsche Handel Maatschappij.

Accepteert direct op Beurspolis Verzekeringen tegen transport, molest, brand en diefstal, en belast zich met de bezorging van alle soort Assurantiën, geene uitgezonderd, op elk gebied.
VRAAGT ONZE OFFERTEN.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM, HOOFDDORP, LISSE, PURMEREND, :: :: IJMUIDEN, ZANDVOORT. :: ::

Gestort Kapitaal f 3.050.000.- Reserve f 721.500.-

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4, 5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 17.400.000.-

ARNOLD GILISSEN & Co.
Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 - 's-Gravenhage

Belasten zich met:
AAN-EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen

GELDEN à DEPOSITO.

HAAGSCHE Assurantie..... **BRAND** enz. 1805
Compagnie voor van

Aanvragen om een Agentschap aan de Directie
Hoofdkantoor: Bezuidenhout No. 1, Den Haag

BRAND - BEDRIJF - INBRAAK

steeds het huwelijk en daar juist wil zij verandering in trachten te brengen. Haar doel is niet van haar toekomstige leerlingen halve Europeanen te maken, of Europeesche Javanen. Integendeel, met de vrije opvoeding beoogt zij, evenals haar zuster wijlen Kartini, echte Javanen te behouden, bezielde met liefde en geestdrift voor land en volk, doch zij wil ze tevens geven het mooie der Europeesche beschaving, niet om hun eigen mooie eigenschappen te verdringen of te vervangen, maar om ze te veredelen. De nieuwe school zal dus geheel worden opgericht volgens de ideeën, neergelegd in het bekende werk van Kartini: *Door duisternis tot licht*. Behalve door verbreiding van bovengenoemde ideeën, zal Roekmini er ook voor zorgen, dat praktische huishoudelijke kennis in geen geval op den achtergrond wordt gedrongen. Evenals in de school, indertijd door Kartini gehouden in de Kaboepeaten te Rembang, zullen o.a. ook de kookkunst en de nuttige handwerken op het program worden geplaatst. Moge de beraamde dansavond voor dit doel ruimschoots bijdragen, alzoo besluit schrijver.

Tri Koro Darmo. Deze bond van studeerenden van Java en Madoera aan de middelbare scholen in Ned.-Indië zou den 19en Mei j.l. een uitvoering geven van nationale kunst. Drieërlei doeleinden worden daarmede beoogd; de uitvoering zou n.m. plaats hebben: 1e. ten bate van de tuberculose-bestrijding, 2e. ter eere van de aanstaande volksraad-opening en 3e. ter herdenking van het tienjarig bestaan van *Boedi-Oetomo*. Dank zij de medewerking van Zijne Hoogheid *Prins Prang Wedono* (Mangkoe-Negoro-Solo), die voor deze gelegenheid dansmeesters naar Batavia zou laten overkomen, om de aanstaande spelers goed voor te bereiden voor hun rol, en verder de benodigde kledingstukken uit zijn verzameling ter leen zou geven, en mede door de zeer gewaardeerde hulp van de directie van den Schouwburg, die de zaal voor dien avond gratis zou afstaan, is het den bond mogen gelukken op bovengenoemde datum een schitterende uitvoering te geven. (*Darmo Kondo*).

Tentara Nabi Mohamad. Dit comité hield den 10en Mei j.l. onder leiding van *Tjokroaminoto* een vergadering, welke aanvankelijk werd bijgewoond door een 400-tal Inlanders, waarvan echter een 100-tal gedurende de vergadering de zaal verliet. Besproken werd de oprichting van een Hoogeschool op Moslimschen grondslag en van vele kleine scholen tot in de verst afgelegen desso's waarop Mohamedaansch godsdienst-onderwijs zou worden gegeven; voorts om ook op scholen van M.O., M.U.L.O. en L.O. onderwijs te geven in den Mohamedaanschen godsdienst. Verder om Islamitische inrichtingen in het leven te roepen voor behoefte en wezen, en ten slotte om het be- stuur te verzoeken de belijdenis van den Islam vrijelij- k toe te staan. De bedehuizen worden tegenwoordig teveel door spionnen bezocht. Aangaande het request aan de Regeering, werd medegedeeld, dat het de be- doeling was, te vernemen, welke beslissing het Gou- vernement genomen heeft. Blijft het verzoekschrift zonder resultaat, dan kan voor de gevolgen niet wor- den ingestaan. Besloten werd het comité uit te brei- den tot 21 leden en geen vereniging op te richten, aangezien de bewilliging op het verzoek om rechts- persoonlijkheid te lang uitblijft en het comité direct handelend moet optreden. *Hadji Asnawi*, in het Ja- vaansch sprekende, spoorde den aanwezigen aan, om hun godsdienst ijverig te belijden zeggende: „De ongelooften zijn gelijk zwijnen” (applaus).

Asan Soerati wees op de noodzakelijkheid om, ten einde het doel te bereiken, den godsdienst te onder- houden. Een *Mohamedaan, Theosoof* wees de ver- gadering er op, dat alle godsdiensten even goed zijn, als zij maar met overtuiging beleden worden en daar- uit voortvloeit de liefde voor den medemens, in welk opzicht de Mohamedanen een voorbeeld kunnen nemen aan de Christenen, die liefdadigheids-instel- lingen stichten, zooals het leger der heils, dat iede- ren, zonder onderscheid van godsdienst of ras, helpt. *Tjokroaminoto* deelde mede, dat op zijn rondreis voor f 10.124 was ingeteekend, ten behoeve van de actie van het comité *Tentara Nabi Mohamad*, waar- van nog slechts f 4889 ontvangen was. Hij besloot de vergadering met een opwekking om daarvoor te offeren. De 21 leden van het comité vergaderden daarna in besloten kring in de Arabische Sociëteit, *Aldjamiah Alchaeriah Alarabiah*. Men besprak daar in hoofdzaak de financieele zijde der actie. (*Bintang Soerabaja*).

„**Melajoe**”. De pogingen dezer vereeniging om tot associatie te komen met den *N.I.V.B., Insulinde* en *S.D.A.P.*, op de basis van een gemeenschappelijk urgentie-program zijn voorloopig mislukt, alzoo de *Kaem Moeda*. Omtrent de Inlandsche candidaten, door *Melajoe* in overleg met de Inlandsche vereeni- gingen, gesteld, werd voorloopige overeenstemming verkregen, n.m.: *Soemarsono, Notoatmodjo, Satiman* en *Abdoel Moes. Moehadjir* bedankte.

Een Oordeel. *Si Bodo* (Dom-oor) schrijft in de *Sinar Djawa*: Nederland beleeft slechte tijden. In de havens van Engeland en Amerika hebben de regeer- schen dier landen beslag gelegd op 46 Nederlandsche schepen. Minister Loudon vindt dit onrechtvaardig en zegt, dat het Nederlandsche volk zijn vrijheid mint. Toch wordt dit volk tot den bedelstaf gebracht. Het duldt beledigingen en schuwt den oorlog. *Het is een volk van lafaards*. Maar wij weten, dat in den oorlog de proletariërs het eerst vallen en de kapita- listen zich schuil houden, om het leven niet te ver-

liezen. Die Loudon is toch een leeperd! Sneuvelden de kapitalisten nu maar eerst, zij die nu pret maken en in auto's rondrijden, dan voelden wij wat voor den oorlog. Als de bliksem de koppen der kapitalisten trof, zouden wij er nog koud bij blijven. Daarom kun- nen wij er niet over uit, dat *Doel Ngemis* (Doel, de gunsten bedelaar) en *Dwidjosewojo* den Inlander ver- kopen willen als kanonnenvleesch. Zij moesten een opstopper hebben, dat zij suizebouden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

„**Zoo zijn er!**” In de *Kaem Moeda* — alzoo de *Pewartia Soerabaja* — het zoogenaamde orgaan der jongeren, beklaagt zich een der broeders over den geneesheer van het hospitaal te Tasikmelaja (Prean- ger). Wat deze dan op zijn geweten heeft? Iets onge- hoords! *Chique* gekleed, met mooie schoenen aan de voeten, kwam een hulschrijver van den *wedana* in het hospitaal in verpleging. De dokter vroeg den B.B.'er, hoeveel salaris hij had en toen deze daarop geantwoord had: „Tien gulden 's maands”, hoeveel de mooie schoenen, „*pattes de canard*” den huls- schrijver wel gekost hadden. De dokter vernam toen, dat het schoeisel voor f 8 des hulschrijvers eigen- dom geworden was. „Hoe is het mogelijk” durfde de dokter opmerken, „dan heb je niet meer dan f 2 overgehouden om er een maand lang van te leven.” De schrijver zweeg, want hij had geneeskundige hulp noodig en een certificaat. Juist, daar heb je 'm nu de *Si Bodo* ten voeten uitgekled. En als de genees- kundige hulp verleend, het certificaat bemachtigd is, dan gaat de „intellectueel”, met zijn traktement van tien gulden, op schoenen van acht gulden, en een hemd met hoogen boord de straat op naar zijn lijf- orgaan, om zijn hart te luchten over de „vreemde- lingen”, die hem 300 jaar „bedrogen” hebben, aan wier „kapitalistische doeleinden” hij wordt opge- offerd, voor wie hij wordt „uitgezogen” en „uitge- buit”..... maar..... met *habis boelan* (eind der maand) wacht de *waroeng-Chinees* op zijn „*doewit beras* (geld voor de verstrekte rijst).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De ontwikkelingsplannen voor Belgisch Kongo.

De *Indépendance Belge* heeft een interview met mi- nister Renkin gepubliceerd, waaruit de tegenwoordige bedrijvigheid en de voornemens voor de toekomst van België in Centraal Afrika blijken. Deels is dit oud nieuws, deels echter geeft 't zeker ook nieuwe klanken. De B. autoriteiten bestudeeren ijverig de middelen om de capaciteit van den spoorweg in 't Beneden Kongo gebied zoo uit te breiden, dat het vervoer minstens tien maal zoo groot zal worden als 't tot nu toe bereikte maximum. De aanlegkosten zullen verminderd worden, waardoor de tarieven lager kunnen worden gesteld. De studie voor 't vervoer te water over de groote rivieren is in 't bijzonder gericht op 't verbeteren van de ge- meenschap in oostelijke strekking langs de Kaisai San- koeoe. Reeds gaan steamers van 150 ton, soms zelfs van 300 t. tot Loesambo, in 't verre Sankoeoe, hetgeen de ontwikkeling van de streek al ten goede is gekomen.

De overtuiging bestaat, dat katoen van uitstekende hoedanigheid in groote hoeveelheden kan worden ver- kregen, als de transportgelegheden den afvoer over rivier en zee mogelijk maken. Bij voldoende initiatief zou in de geheele katoenbehoefte van B. kunnen wor- den voorzien. Kongo vloeit van olie over. Het natuurvoortbrengsel wordt echter slecht geëxploiteerd. Goede stelsels moe- ten ingevoerd worden om de aanzienlijke verliezen aan grondstof tegen te gaan en de leiding en verhandeling van 't product te concentreren. Handel, wetenschap, bestuur moeten samenwerken om dit vraagstuk in de goede baan te brengen. Europa en Amerika moeten groote afnemers worden.

De bevolking van Kongo moet ook berekend worden naar de plannen, die men wenscht te ontwikkelen. In deze richting zijn nog slechts de eerste lijnen getrok- ken. Scholen moeten in veel grooter aantal kennis aan de inlandsche bevolking brengen, waarbij aan de vak- school een eerste plaats is toe te denken.

Minister Renkin, die sedert vele jaren de leiding heeft van het departement van koloniën, spoort tot dapper aanpakken aan. De bloei van Kongo tijdens den oorlog geeft aan dat 't den kolonialen niet aan moed, volhar- ding en vertrouwen ontbroken heeft. Zij zullen door- drongen moeten blijven van het besef, dat de regeering de wegen kan banen, en dit ook doet en wil blijven doen, doch de zaken moeten door de maatschappijen en individuen worden verricht. Wat België bereiken zal hangt van de Belgen af.

Generaal Tombeur, de bekende aanvoerder van de Belgische troepen, die met succes in Duitsch Oost- Afrika geopereerd hebben, is benoemd tot vice-gouver- neur van Katanga. Kolonel Molitor vervangt hem als commandant van de troepen in Oost-Afrika.

AMSTERDAMSCH-BANK - Amsterdam
 Kapitaal f 29.362.100.—
 Reservefonds 19.475.000.—
 Bijzondere Reserve 2.000.000.—
— ALLE BANKZAKEN —

Rotterdamsche Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 66.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Delfshaven Feijenoord Glabbeek Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
 Voorschotten in rekening-Courant.
 Deposito's.
 Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
 Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijnrecht
--	--	---

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
 WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

MEIJER & Co.

Commissionairs in Effecten.

Rokin 55 Amsterdam

SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSSEN.

Vraag en aanbod van Indische Fondsen.

Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER

Bankstraat 10 's-Gravenhage

IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.

Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.

COUPONS. REK.-COURANT.

BLOM & VAN DER AA

ASSURANTIËN

AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).

TELEGRAM-ADRES: BLOMA-AMSTERDAM.

INTERC. TEL. NOORD:

NOS. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.

Belasten zich met de uitvoering van
 assurantie-orders, **al of niet inclus**
oorlogsgevaar, onverschillig van
 welken aard.

**NEDERLANDSCH-INDISCHE
 ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ**

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE
 BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

betrokken maatschappijen niet rondverteld. In het begin van het vorige jaar werd door de Regeering noodig geoordeeld door het Mijnezen eene verkenning te doen uitvoeren.

Dientengevolge werd eene onderzoekingsbrigade uitergerust, die aanvankelijk het terrein langs de Biri-rivier ter Noord-kust, ongeveer halfweg tusschen de Manberamo-monding en Hollandia gelegen, tot operatieveld koos, wyl hier vroeger door de militaire exploratie reeds eene oliebron was gevonden.

Het onderzoek dat uiteraard met groote moeilijkheden te kampen had, denke aan den moord op den geneesheer der brigade dr. Soltész, bracht nog eenige meerdere gas- en oliebronnen aan het licht, en constateerde ook een tweetal anticlinalen, waarop die bronnen zijn gelegen. De bouw hier anticlinalen bleek niet ongunstig, zij het ook, dat er onder de talrijke alnog op ontginning wachtende Djambische en Atjehsche olie-anticlinalen gevonden worden, waarvan minstens even hooge, zoo niet hooger verwachtingen mogen worden gekoesterd. Het is echter onjuist om van Noord-Nieuw-Guinea te spreken als van „één reusachtig groote olietank“.

Wat betreft de veronderstelde schitterende vooruitzichten van den z.g. „Vogelkop“ d.i. het noordwestelijk schiereiland, hier moet het mijnbouwkundig geologisch onderzoek nog beginnen. Als dit iets oplevert, zal het nog tijd genoeg zijn om „plannen voor de ontginning“ te maken.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 3 van jaarg. 1918 bevat o.a.: De tramwezen van Babat naar Djombang van de Babat-Djombang-Maatschappij. (Beschrijving van het gebied tusschen Solon en Brantasrivier; beschouwingen over vooruitzichten; mededeelingen over de aansluiting met de S.S. te Djombang enz.). — Bandjir (Mededeelingen over het tijdens de bandjirs in het vervoersgebied der S. J. S. voortgezette verkeer, met afb. van treinen die door het water rijden). — Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek, door S. A. Reitsma (II. Van particuliere exploitatie tot staats-exploitatie. De eerste levensjaren van de N.I.S. (slot). De Indische spoorwegconventie in de volksvertegenwoordiging. Enz.).

Landbouwkundig Tijdschrift West-Indië.

Inhoud van No. 2 (3e jaarg., Juni 1918). Nieuwe banen, door J. J. Leys (die nieuwe banen liggen, volgens schr. in Suriname uitsluitend op het terrein van den landbouw). — Cocoscultuur, door J. Bakker (bestrijding van een artikel van J. R. C. Gonggrijp over dit onderwerp). — Bestrijding der krullotenziekte, door E. Zeiler (betreft de resultaten verkregen op de cacao-plantage Sorgvliet). — De regenval gedurende 1917, door J. J. Leys. — De opening van de Landbouwhoogeschool en van de veeartsenijkundige hoogeschool in Nederland, door D. S. Huizinga. — De cacao-cultuur van de inboorlingen aan de Goudkust, door Dr. G. Stahel. — Van school en huis, door J. J. Leys (beschrijving van de maisplant).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Afl. 4 van jaarg. 1918 opent met een bijdrage van Dr. H. ten Oever „Iets over den djati in Bantam“, waarin de schr. opnieuw het vermoeden uitspreekt dat deze boomsoort oorspronkelijk niet op Java thuis behoort, doch vermoedelijk tijdens de Hindoe-overheersching op het eiland werd ingevoerd. — H. Beekman schrijft vervolgens over een ziekte in *Salbergia latiflora* Roxb. (Sono-kling), door hem in 1916 in eenige djaticulturen van het boschdistrict Zuid-Soerabaja waargenomen. — E. H. B. Brascamp geeft weder een aan het Koloniaal Archief te 's-Gravenhage ontleende bijdrage, thans handelend over „De bosschen in de memorie van overgave van den gouverneur van Java's Noordoostkust Johannes Vos in 1771“. — Dezelfde auteur schrijft nog over boschreservering door inlandsche vorsten, de gegevens hiervoor puttende uit F. A. Liefcrinck's werk: *De landsverordeningen der Balische vorsten van Lombok*. — Met een stukje van J. Beumée over een nieuwen hoogte-meter wordt de rubriek: „oorspronkelijke bijdragen“ besloten.

Uit de rubriek: Referaten en vertalingen wordt nog de aandacht gevestigd op de critische beschouwing van E. H. B. Brascamp: de bosschen van Ned.-Indië in buitenlandse vaktijdschriften.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 33: Doel en regeling van de waterschappen in Nederl.-Indië, door J. Sibinga Mulder. — Suikervoorziening in de Vereenigde Staten. — Rubberplanters-Vereeniging te Bandoeng. — Algemeen overzicht van Suriname (ontleend aan het jaarverslag van de Surinaamsche Bank). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indische bijdragen in buitenlandse tijdschriften.

In het Juni-Nr. van „The Geographical Review“ uitgegeven door „the American Geographical Society“ te New-York een kort artikel van M. Jefferson over „The rainfall of Java“ (naar aanleiding van Dr. W. van Bemmelen's werk: *Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java*. Met atlas. Batavia, 1914-'15).

No. 78 (Juni 1918) van het „Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society“, bevat lo. een geïllustreerd artikel van C. J. Brooks over „English tombs and monuments in Bencoolen“; en 2o. een kleine bijdrage van den orientalist R. O. Winstedt: „Some lexicographical notes from the Dutch“.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 20 bevat o.a.: De inlandsche bevolking van Batavia, door N. — De ambachtsinrichting van het Batakisch Instituut te Kaban Dahe (Karo-hoogvlakte), door M. Joustra (slot). — Indië en de oorlog (slot), door C. L. — Een en ander over het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners, door W. H. F. Giel.

Handelsberichten.

Behalve het hierboven overgenomen stukje over de Surinaamsche goudindustrie bevat het 15 Aug.-Nr. van „Handelsberichten“ nog mededeelingen van het Departement van Koloniën (4e afd.) over de volgende onderwerpen: De Ned.-Indische handel met Oostenrijk-Hongarije. — Mededeelingen commissie fabrieksnijverheid. — Wederopstelling voor den mijnbouw. — Kunstmest in Ned.-Indië. — Olie en oliehoudende producten. — Leerlooierijen.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor Indië.

Voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Indië kunnen hier te lande jongelieden kosteloos en met een toelage van f 1000 's jaars tot ambtenaar worden opgeleid.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

De Indische Rijsttafel.

Recepten van een Indisch Kokki.

BEWERKT VOOR HOLLAND

DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Schrijver van „De Moderne Kookkunst“

3DE DRUK.

Prijs: ingenaaid . . . f 0.75

Inrichting voor Complete Meubilerij
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK“
Tolbrugstraat II - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeerderij
..... *Matrassen*

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

welbekend bij allen, die met verlof in Nederland vertoeven
DEGELIJK ONDERWIJS in
Duitsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, enz.
Let op het juiste adres der origineele Berlitzschool
over de Waalsche Kerk.
58a NOORDEINDE Niet boven Krul TEL. 223

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdstaatskantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.**

G. J. Hilbrink

*Heeren en Dames
Kleermakers.*

Eerste Rangshuis

's-Gravenhage

Daendelsstraat 8.

*Lid der N.V. Vereenigde
Nederlandsche Kleermakerijen.*

Olympia Theater

Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope

Telefoon H. 3731

*Elken Vrijdag nieuw
afwisselend programma*

*Olympia Theater door-
loopende voorstelling,
aanvang acht uur.*

*Plaatsbespreking kan
per telefoon geschieden.*

Adverteeren doet verkoopen.

Z.H.V.

De Zeeuwsch-Hollandsche Verzekeringsbank, Weteringkade 41, 's-Gravenhage, Tel. H. 528, heeft buitengewoon vrijgevege voorwaarden en zeer billijke premien voor Ziekte-, Ongevallen-, Aansprakelijkheid- en Arbeidscontract-Verzekering.

Z.H.V.

Actieve Vertegenwoordigers gevraagd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15**.
Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.
Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijnwijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.01; 50 ex. f 2.80,
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten.
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië**. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie**. (2de, verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië**.
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië**.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië**.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië**. (2de verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië**.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië**. (2de verb. druk).
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië**.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië**.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende, vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

J. F. A. FESEVUR
Militair- en Burgerkleedermaker.
Sarphatistr. 27 - Amsterdam
Telefoon NOORD 1907.

Uitrustingen voor Oost- en West-Indië

**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

MAISON LUERS FRÈRES
HOPLEVERANCIERS
Paleisstraat 6 Amsterdam

UITRUSTINGEN
voor
TROPISCHE LANDEN
— Eigen fabrikaat. —

Toko Samoea Ada
Firma H. C. MORSINK Ezn,
Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30
Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Samballans, Kerrie-djawa, Boemboe-Boemboe, Ketoembar, Sereh, Kloeak's, Kemiris, Laksa, Soeoen, Trassie, Knuffloek, Tempeh, Koenjiet, Tjabé Rawiet, Koeping Tikoes, Sedap Malem, Djaié, Agar-Agar, versche Lombok, Wadja's, Koekoceans, Rijstlepels, Witte en Roode Rozensiroop, Assemkoekjes, Temoe-Lawak, Gambier, Bidara-oepas, Boea-Tempagang, Sarongs, Slendangs-Kapstokdoeken, Kleedjes, enz., Batikstoffen (per el), Jap. en Chin. Curiosa, Gendies.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a
DEN HAAG.....

Lancia en Jackson Automobielen
Garage, dag en nacht geopend.
Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor: Keizersgracht 569, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
SPAARGELDEN maximum rentegevende inleg f 5000.—
Rentevergoeding 3.6 pCt.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

NIEUW GEOPEND

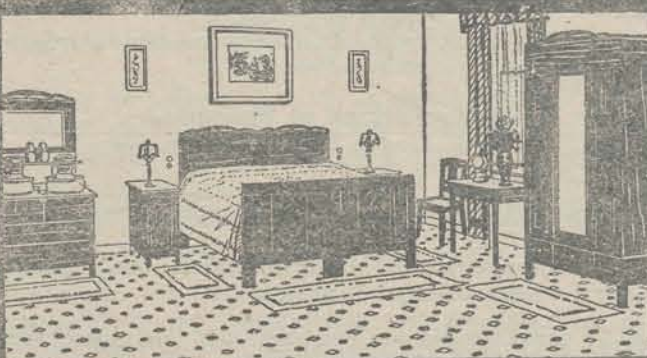
„AMPHION”

Tea Room American Bar Restaurant
 Heerengracht 48 - Den Haag - Tel. H. 8722.
 Origineele Whiskies. Alle buitenlandsche Likeuren, enz.
 Eigen Wijnkelders.
 PLATS DE MATIN (Prix réduits). PLATS DE THEATRE.
 Concert van v.m. 11-1, van n.m. 4-7 en des 's av. van 8¹/₂-12 uur.
 N.V. Bar Expl. Mij, Dir. A. SCHRAM.

**2de Hands Meubelmagazijn
 J. C. FERON,**

VEENKADE 20 DEN HAAG
 STEEDS IN- EN VERKOOP.
 Atelier voor herstellingen en veranderingen.
 Gevestigd sedert 1880.

**COMPLETE MEUBILEERING
 VAN SLAAPKAMERS**

**T. NIEVELER,
 AMSTERDAM
 NIEUWENDIJK 164-170 TEL. C. 1285**

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 GRONINGEN Telefoon 308.
 Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker.
 Opticien.
 ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den
 ruimsten zin steeds voorradig.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
 Bergplaats voor Inboedels.

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage.
**COIFFEUR MODERNE
 PIERRE MATVELD**
 voorh. E. LETITRE.
 Parfumeries françaises et anglaises.
 Articles de Toilette en tous genres.
 Spécialité de la Maison
 „LA SUBLIME” EUCAL RASPARFAIT.
 Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.
 Eau de Cologne 1813.
 Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.
 PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE.

**LEVENSVZERZEKERING
 LUPRENTEN
 ONGEVALLENVERZEKERING
 COLLECTIEVE
 ZIEKTEVERZEKERING
 LEVENSVZERZEKERING MAATSCHAPPIJ
 DE NEDERLANDEN**

**A. SCHRÖDER & Co.
 Groenmarkt.**

UITGEBREIDE COLLECTIE

Zijde en Fantaisie FLANELLEN
 voor Blouses.

COSTUUMSTOFFEN voor Najaar en Winter

Vraagt onze Staalcollectie.

WIE

er op gesteld is, solide nette,
 goed opvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve
 bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma
T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
 Billijke prijzen.

Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ
 vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN
 Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor notering van aan-
 geverde materialen en staat van
 meer en minder werk).

Prijs 1-50 stuks 10 cent per stuk
 50-100 " 7 " " "
 vanaf 100 " 5 " " "
 desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending
 na ontvangst van postwissel, vermeerderd
 met f 0.25 voor franco verzending.

N.V. „REFORM”

Directeur: E. BOERMA.
 Telefoon 647 - GRONINGEN - Heerenstraat 62

*The first class Ladies
 and Gentlemen Tailoring.*

A. M. CORNELISSEN
 Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

SANITAIRE INSTALLATIËN.
 VERLICHTING
 VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenstraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
 FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES,
 STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.
 Grootte keuze in Costumerokken.
 BLOUSES in pompadour met Schoot . . . f 6.90
 BLOUSES in gebloemd Voile . . . f 10.50
 BLOUSES in wit Voile met gekleurd bor-
 duursel en rand . . . f 12.50

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenstraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
 BALARTIKELEN.

Magasin de Nouveautés

voorheen GEBR. LEVY

—APELDOORN—

Dames- en Kinder-Confectie
 Mode-Artikelen.....

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. PANDBRIEVEN 95 pCt.
 6 " " 100 " "
 Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.